

Povijest hitne medicinske pomoći u Opatiji – prve moderne hitne medicinske službe u Republici Hrvatskoj

A history of the Opatija medical emergency service – the first modern emergency service in the Republic of Croatia

Davor Vukobrat^{1*}, Amir Muzur²

¹Zavod za hitnu medicinu
Primorsko-goranske županije, Rijeka

²Katedra za društvene i humanističke
znanosti u medicini,
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci,
Rijeka

Primljeno: 23. 2. 2013.

Prihvaćeno: 29. 5. 2013.

Sažetak. Cilj je ovoga rada podastrijeti kratak pregled okolnosti koje su dovele do osnivanja službe hitne medicinske pomoći u Opatiji 1894. Otkriva se da su ključnu ulogu pri osnivanju opatijske službe imali isti liječnici i uglednici koji su trinaest godina ranije osnovali Bečko dobrovoljno spasilačko društvo – J. N. Wilczek i J. Mundy. Hitna medicinska služba u Opatiji, tada elitnoj destinaciji „Austrijske rivijere“, bila je opremljena vrlo moderno i može se smatrati prvom pravom hitnom medicinskom službom na području cjelokupne današnje Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Franz Tripold, hitna medicinska pomoć, Jaromír Mundy, Opatija, povijest medicine

Abstract. It is the aim of the present paper to provide a brief overview of the circumstances that preceded the establishing of the medical emergency service in Opatija (Croatia), in 1894. It is stressed that crucial role at that event can be attributed to the same physicians and prominents who, thirteen years before, had founded the Vienna Voluntary Rescue Society – J. N. Wilczek and J. Mundy. The medical emergency service in Opatija, then the elite destination of the „Austrian Riviera“, was equipped very modernly and can be considered the first real medical emergency service in the territory of our-days Republic of Croatia.

Key words: Franz Tripold, history of medicine, Jaromír Mundy, medical emergency service, Opatija

Adresa za dopisivanje:

* Davor Vukobrat, dr. med.
Zavod za hitnu medicinu
Primorsko-goranske županije,
Branka Blečića bb, 51 000 Rijeka
e-mail: ravnatelj@zzhm-pgz.hr

<http://hrcak.srce.hr/medicina>

BEČKA POUKA

Nesretnim slučajem, zbog kvara na sustavu plinske rasvjete, izbio je u bečkom Ringteatru oko 7 sati uvečer 8. prosinca 1881. požar, baš kada je publika bila zauzela svoja mjesta da bi pogledala Offenbachovu predstavu *Hoffmannova pričanja*. Vatra se velikom brzinom proširila najprije u pozadini pozornice, a potom preko pozornice i do gledališta. Nespretno „spašavanje” i manjkave ili nepostojeće procedure (vrata koja se otvaraju u krivom smjeru i sl.) pridonijele su da se broj žrtava popeo na 384. Ipak, kako to biva s velikim, titaničkim tragedijama, one mogu poslužiti kao lekcija za buduća vremena. Tako je i u Beču, samo dan nakon požara u Ringteatru, osnovano Spasilačko društvo (njem. *Wiener Freiwillige Rettungsgesellschaft*). Glavnim osnivačima bili su grofovi Johann Nepomuk Wilczek (1837. – 1922.) kao počasni predsjednik i Eduard Lamezan-Salins kao predsjednik, te barun Jaromír Mundy (1822. – 1894.) kao glavni tajnik. Wilczek, polarni istraživač, sakupljač umjetnina i predsjednik Austrijskog geografskog društva, bio je već s Theodorom Billrothom osnovao bečku bolnicu *Rudolfinerhaus*. Mundy, pak, rodom iz Brna, također Billrothov prijatelj, bio je vojnim liječnikom i tehničkim inovatorom sustava hitne medicinske pomoći koji je testirao u više bitaka i ratova u kojima je sudjelovao (upoznajući u Solferinu i Henryja Dunanta, utemeljitelja Crvenog križa).

Ideja pionira Bečkog spasilačkog društva o brzim i učinkovitim interventnim mjerama pomoći ugroženima dobila je u siječnju 1882. potporu cara, a u travnju 1882. već je profunkcionirao i transport bolesnika. Glavni sponzor akcije bio je grof Wilczek, koji je stavio na raspolaganje svoju palaču kao centralu sustava hitne medicinske pomoći (do otvaranja prve „sanitetske postaje” svibnja 1883., odnosno gradnje vlastite zgrade zahvaljujući neumornom Mundyjevu lobiranju i prikupljanju sredstava).

OPATIJSKA HITNA POMOĆ

Najvjerojatnije upravo Jaromíru Mundyju, popularnom humanitarcu i humanistu koji je govorio dvanaest jezika i koji se u napadu depresije ubio nakon dugog perioda bolovanja, iste godine kada je dobio vijest o smrti prijatelja Billrotha u Opatiji,

imamo zahvaliti i osnivanje prve pomoći u Opatiji, 1894., samo dvanaest godina nakon osnivanja bečke hitne pomoći. Dr. Jaromír barun von Mundy, inače čest posjetitelj Opatije, tada već poznatog lječilišta Monarhije, inicijativu za osnivanjem hitne medicinske službe realizirao je uz svesrdnu potporu tadašnjeg predstojnika opatijskog lječilišnog povjerenstva, lakokonjičkog pukovnika Guida Wachtera¹. Grof Wilczek je novoformiranoj hitnoj službi u Opatiji poklonio kompletnu potrebnu medicinsku opremu, a Bečko dobrovoljno spasilačko

Hitna medicinska služba u Opatiji, tada elitnoj destinaciji „Austrijske rivijere”, bila je opremljena vrlo moderno i može se smatrati prvom pravom hitnom medicinskom službom na području cjelokupne današnje Republike Hrvatske.

društvo doniralo je vozilo za prijevoz ozlijeđenih osoba².

Svečano otvaranje hitne medicinske službe u Opatiji održano je 14. siječnja 1894. Svečanosti je nazočila bivša prijestolonasljednica Štefaniya (redovito je pohodila najvažnija zbivanja u gradu), grofica Paulina Palffy, glavni liječnik bečke hitne medicinske službe, dr. Wilhelm von Vragassy i brojni drugi uzvanici. Ustanova je tada dobila naziv Dobrovoljno spasilačko društvo lječilišnog mjesta Opatija (njem. *Die freiwillige Rettungsgesellschaft des Kurortes Abbazia*). Prva lokacija ustanove bila je u nekadašnjoj vili *Slatina* (izvorno se nalazila na mjestu sadašnjeg hotela *Palace*).

Za prvog voditelja hitne medicinske službe u Opatiji imenovan je dr. Franz Tripold, liječnik Dobrovoljnog vatrogasnog društva Opatija (osnovanog 1886. zaslugom dimnjačara Franza Dreschera)³. Zbog ove činjenice, opatijska hitna medicinska služba od samoga je početka vrlo tijesno surađivala s opatijskim vatrogascima. Takova je suradnja vremenom dovela do njihovog formalnog ujedinjenja, pa od 26. prosinca 1901. hitna medicinska služba Opatije i vatrogasno društvo djeluju pod zajedničkim imenom Dobrovoljno vatrogasno i spasilačko društvo lječilišta Opatija (njem. *Die freiwillige Feuerwehr und Rettungsgesellschaft des Kurortes Abbazia*). Kada je vila *Slatina* postala pretijesnom (u to doba sjedište lječilišnog povjerenstva), 1906. inicirana je gradnja novog vatrogasnog doma (nazvanog po

caru Franji Josipu I.) u koji će se opatijske službe useliti 18. prosinca 1910.

FRANZ TRIPOLD – „DUŠA” OPATIJSKOG SPASILAČKOG DRUŠTVA

Franz Tripold rođen je 1865. u Grazu, kao sin od-vjetnika Wolfganga Tripolda. U rodnom gradu proveo je djetinjstvo i školovao se, a 1891. do-šao je u Opatiju, radeći povremeno (ljeti) i u Vila-chu (1909. – 1913.). Od 1893. uz redovan rad u

Opatijska hitna medicinska služba od samoga je počet-ka vrlo tijesno surađivala s opatijskim vatrogascima. To je vremenom dovelo i do njihova formalnog ujedinje-nja.

svojoj ordinaciji počeo je raditi i kao liječnik u Do-brovoljnom vatrogasnom društvu Opatija. U svom radu, kao i u brojnim humanitarnim te zdravstvenim akcijama, tijesno je surađivao s ta-dašnjim predstojnikom Lječilišnog povjerenstva, balneologom prof. dr. Juliusom Glaxom, čiju je kćer Rosu 1896. i oženio. Tripold je godinama bri-nuo i o maloj meteorološkoj stanici u Opatiji, pa-žljivo svakodnevno bilježeći podatke o blagotvor-noj opatijskoj klimi, objavljujući ih u više knjiga i časopisa. Postigavši titulu carskog savjetnika (*kai-serlicher Rat*), imenovan je glavnim liječnikom ča-sničkog sanatorija (na mjestu današnjeg hotela *Zagreb*) te blagajnikom Lječilišnog povjerenstva. Rumunji su mu dodijelili viteški Red Zvijezde, a Luksemburžani Red Adolfa von Nassaua. Godine 1947. odselio je u sjevernu Italiju sa svojom dje-com Hansom i Ewom. Umro je 1956. u Torinu, gdje je i pokopan (slika 1)⁴.

U Tripoldovo je vrijeme opatijska Hitna medicinska služba bila vrlo moderno opremljena. Imala je ukupno četiri vozila na benzinski pogon, od ko-jih je jedno bilo s gumenim kotačima (njem. *Gummi-Ambulanz-Landauer*). Ovo je vozilo imalo jedna nosila, dva sjedeća mjesta i tada najmoder-niju medicinsku opremu. Danas možemo reći kako je zapravo bilo preteča suvremenih reani-mobila. Osim ovog vozila postaja je imala i jedna kola sa željeznim kotačima, jedna manja kola predviđena za uske brdovite ulice i kola za izolaci-

Slika 1. Dr. Franz Tripold
Figure 1 Dr. Franz Tripold

ju zaraženih, koja su bila zatvorena u emajlirani limeni oklop (slika 2)⁵.

Kako je u novoj zgradi Vatrogasnog doma bilo do-voljno prostora, hitnoj medicinskoj službi Opatija pripalo je više od polovine partera. Hitna je medi-cinska pomoć tada ukupno raspolagala ambulan-tom, operacijskom dvoranom, sobom za steriliza-ciju, dvjema bolesničkim sobama s nekoliko kreveta za nuždu, posebnom sobom za duševne bolesnike i kompletnim sanitarnim čvorom. Bole-snika je u ambulanti (njem. *Rettungszimmer*) če-kao solidno opremljen instrumentarij, stolica za preglede, dva sklopjiva kreveta, uređaj za sterili-zaciju, a odvojena operacijska sala raspolagala je vlastitim instrumentima, stolom, ormarima i au-toklavom. Između dvaju svjetskih ratova, Tripold je nastavio medicinsku praksu u Vatrogasnom domu (kamo se njegova obitelj u jednome času i preselila), obogativši je biokemijsko-mikroskopskim laboratorijem. Dvadesetih godina 20. stolje-ća Dom se našao u financijskoj krizi i ukinuo me-dicinski dio službe, nakon čega su dobročinitelji ipak uspjeli osigurati nekakvu ambulantnu opre-mu i kola od Gradske bolnice u Voloskom. Opatij-ska hitna pomoć doživjet će sljedeću renesansu tek 1970., kada će se novi dom izgraditi iznosom

Slika 2. Otvorena kola za prijevoz bolesnika
Figure 2 Open carriage for patient transportation

od 50.000 dolara koje su povratnici iz Amerike, Mate i Katarina Lučić, poklonili Gradu Opatiji.

ZAKLJUČAK

Danas je opatijska služba hitne medicinske pomoći u sastavu županijskog Zavoda za hitnu medicinu. Unatoč institucionalnim, kadrovskim i drugim promjenama, u potpunosti je dostojna svoje bogate tradicije.

LITERATURA

1. Fischinger J, Fischinger A, Fischinger D. Health resort Opatija volunteer fire brigade and rescue society. AMHA 2011;9:47-64.
2. Muzur A. Kako se stvarala Opatija: prilozi povijesti naseljavanja, grada i zdravstvenog turizma. Opatija/Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Opatija/Grad Opatija/ Benja, 1998;95.
3. Zakošek B. Opatijski album: dugo stoljeće jednog svjetskog lječilišta. Rijeka: Državni arhiv u Rijeci, 2005;28-34.
4. Fischinger J, Fischinger A, Fischinger D. Dr Franz Tripold (1865-1956), one of the most prominent pioneer physicians in Opatija/Abbazia. AMHA 2012;10:45-54.
5. Heini L. Die freiwillige Feuerwehr und Rettungsgesellschaft des Kurortes Abbazia. Abbazia: b.i., 1911;20-59.